

ÖKAT NATO-MOTSTÅND OCH MINSKAT STÖD FÖR DEN SVENSKA INSATSEN I AFGHANISTAN

ULF BJERELD

Torsdagen den 17 mars antog FN:s säkerhetsråd resolution 1973 som innebar att en flygförbudszon upprättades över Libyen och som gav FN:s medlemsstater rätt att med "alla nödvändiga medel" skydda den libyska civilbefolkningen. Demokratirevolterna från Tunisien och Algeriet hade nått även Libyen. Staden Benghazi, där oppositionen tagit över makten, stod inför en stormning av libyska regeringstrupper. Risken för en humanitär katastrof uppfattades av omvärlden som mycket stor.

Resolution 1973 följdes av ett omedelbart militärt ingripande av västmakterna, inledningsvis främst från Frankrike och USA. Även i Sverige välkomnades resolutionen och i riksdagen samlades en bred majoritet – 240 ja mot 18 nej – för att Sverige skulle sända Gripenplan för att övervaka den av FN beslutade flygförbudszone över Libyen. Endast Sverigedemokraterna tog avstånd från beslutet.

I Sverige är det tradition att de politiska partierna eftersträvar en bred enighet kring utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Enighet över partigränserna gör en stats utrikes- och säkerhetspolitik trovärdig genom att den inte blir beroende av tillfälliga majoritetskonstellationer i riksdagen. Men det är ändå noterbart att riksdagen lyckades samla en så bred majoritet i en fråga som gällde sändande av svenska stridsplan till en internationell konflikt för att delta i en insats led av västalliansen Nato.

Enigheten var emellertid inte total, även om vi bortser från Sverigedemokraterna. Främst inom Folkpartiet menade flera framträdande politiker (som t ex Jan Björklund, Carl B Hamilton och Birgitta Ohlsson) att Sverige inte skulle ha nöjt sig med att medverka i upprätthållandet av en flygförbudszon utan också haft befogenhet att bekämpa militära mål på marken. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet sa emellertid bestämt nej till ett sådant utvidgat mandat.

I samband med debatten om de svenska Gripen-planens mandat restes också frågan om svenskt Nato-medlemskap. Är det verkligen rimligt att Sverige deltar i Nato-ledda operationer som de i Afghanistan och i Libyen utan att också vara medlem av organisationen? Förlorar Sverige inte i onödan inflytande över de operationer man deltar i genom att stå utanför Nato? Främst Folkpartiet och Moderaterna förordar ett svenskt Nato-medlemskap så snart som möjligt, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet säger bestämt nej till ett svenskt Nato-medlemskap.

Vilka är då de opinionsmässiga förutsättningarna för ett svenskt Nato-medlemskap? I svensk folkopinion har motståndarna till Nato-medlemskap konsekvent varit betydligt fler än anhängarna (Bjereld 2010). Men det skulle förstås kunna vara så att ett nära samarbete med Nato över tid nöter ned opinionsmotståndet och sänker tröskeln till svenskt medlemskap.

Finns det då några spår av minskat motstånd till svenskt Nato-medlemskap i 2010 års SOM-undersökning? Tabell 1 visar svenska folkets inställning till Nato-medlemskap under åren 1994-2010.

Tabell 1 Svenska folkets inställning till Nato-medlemskap 1994-2010 (procent)

Förslag: Sverige bör söka medlemskap i Nato

År	Bra förslag	Varken eller	Dåligt förslag	Summa procent	Opinionsbalans
1994	15	37	48	100	-33
1995	17	37	46	100	-29
1996	21	34	45	100	-24
1997	24	38	38	100	-14
1998	22	35	43	100	-21
1999	19	34	47	100	-28
2000	24	31	45	100	-21
2001	22	29	49	100	-27
2002	23	36	41	100	-18
2003	22	34	44	100	-22
2004	20	33	47	100	-27
2005	22	32	46	100	-24
2006	22	32	46	100	-24
2007	19	37	44	100	-25
2008	24	35	41	100	-17
2009	22	36	42	100	-20
2010	18	35	47	100	-29

Kommentar: Opinionsbalansen visar andelen som tycker att det är ett bra förslag minus andelen som tycker att det är ett dåligt förslag. Värdena kan därmed variera mellan +100 (alla tycker att det är ett bra förslag) och -100 (alla tycker att det är ett dåligt förslag). Positiva värden anger en övervikt för andelen som anser att det är ett bra förslag, medan negativa värden anger en övervikt för andelen som anser att det är ett dåligt förslag. Personer som ej besvarat frågan ingår inte i procentbasen.

Resultaten visar att det svenska Nato-motståndet ökat sedan föregående mätning 2009. Andelen som anser att det är ett bra förslag att Sverige söker medlemskap i Nato har 2010 minskat till 18 procent, mot 22 procent 2009 och 24 procent 2008. Andelen som anser att det är ett dåligt förslag att Sverige söker medlemskap i Nato har 2010 ökat till 47 procent, mot 42 procent 2009 och 41 procent 2008. Andelen som anser att det är ett varken bra eller dåligt förslag uppgår till 35 procent, ungefär lika många som tidigare år. Inte sedan 1995 har Nato-motståndet varit lika starkt i Sverige.

Vilka åsiktsskillnader i Nato-frågan återfinns då inom olika befolkningsgrupper? Tabell 2 visar svenska folkets Nato-åsikter 1994-2010 efter kön, ålder och parti-sympati.

Tabell 2 Svenska folkets inställning till Nato-medlemskap, efter kön, ålder och partisympati 1994-2010 (opinionsbalans)

Förslag: Sverige bör söka medlemskap i Nato

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Samtliga	-33	-29	-24	-14	-21	-28	-21	-27	-18	-22	-27	-24	-24	-25	-17	-20	-29
Kön																	
Man	-30	-22	-20	-13	-18	-25	-18	-18	-12	-16	-21	-18	-17	-22	-14	-14	-24
Kvinna	-35	-33	-28	-16	-24	-36	-24	-35	-26	-29	-32	-28	-30	-29	-21	-25	-34
Ålder																	
15-30	-45	-29	-30	-16	-12	-26	-28	-24	-10	-16	-19	-13	-22	-16	-14	-15	-23
31-60	-32	-32	-26	-15	-27	-30	-26	-35	-26	-27	-33	-29	-31	-28	-26	-26	-33
61-75	-20	-17	-16	-14	-12	-28	-7	-11	-9	-19	-21	-19	-13	-28	-2	-11	-26
Parti- sympati																	
V	-58	-53	-46	-57	-39	-55	-51	-61	-50	-51	-64	-58	-71	-56	-57	-65	-72
S	-36	-39	-38	-30	-33	-40	-41	-36	-32	-35	-40	-38	-37	-37	-35	-34	-46
MP	-61	-42	-50	-43	-52	-50	-36	-52	-54	-36	-55	-58	-57	-54	-50	-52	-50
C	-35	-26	-28	-32	-29	-40	-23	-37	-35	-39	-19	-41	-19	-29	-35	-27	-36
FP	-27	-4	-24	+11	-7	-31	-27	-21	-4	-8	-10	-13	-11	-2	-1	+10	-8
KD	-32	-9	-24	+2	-12	-14	+1	-17	+5	-14	-13	-8	-16	-9	+7	-12	-18
M	-17	+2	+7	+21	+9	+4	+16	+8	+34	+19	+8	+7	+2	0	+16	+4	-8

Kommentar: Se tabell 1. Ju mer negativ opinionsbalans, desto svagare stöd för att Sverige bör söka medlemskap i Nato.**Källa:** Den nationella SOM-undersökningen 1994-2010.

Kvinnor är mer negativt inställda än män till ett svenskt Nato-medlemskap. Åsiktskillnaderna mellan olika åldersgrupper varierar över tid och i 2010 års mätning är åldersgruppen 31-60 år mest negativ till Nato-medlemskap. Nato-motståndet har sedan 2009 ökat hos alla partisympatisörer utom bland Miljöpartisterna. Nato-motståndet är störst bland Vänsterpartister och Miljöpartister, följt av Socialdemokrater och Centerpartister. Därefter följer Kristdemokrater samt Folkpartister och Moderater. Nato-motståndarna är fler än Nato-anhängarna i samtliga partier. Nato-opinionen på väljarnivå följer ganska väl vänster-högerdimensionen. Bland Sverigedemokrater förespråkar 22 procent av sympatisörerna att Sverige går med i Nato, medan 44 procent är emot (-22). I 2009 års mätning ansåg 37 procent av Sverigedemokraterna att Sverige borde gå med i Nato, medan 30 procent ansåg att Sverige inte borde gå med (+7); en relativt tydlig omsvängning till ett ökat Nato-motstånd med andra ord.

Motsvaras då det ökade Nato-motståndet även av ett ökat motstånd mot Sveriges militära deltagande i den FN-stödda – men Nato-ledda – Isaf-styrkan (*International Security Assistance Force*) i Afghanistan? Kritiker hävdar att det svenska uppdraget utökats över tid och att verksamheten alltmer påminner om krigförande i stället för fredsbevarande. De som försvarar Sveriges deltagande hävdar att den militära närvaron i Afghanistan är nödvändig för att värna stabilitet och demokrati i landet. Våren 2010 sköts två svenska soldater till döds i Afghanistan och hösten 2010 enades Alliansregeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att Sveriges militära deltagande i Afghanistan bör vara avslutat senast 2014. I tabell 3 redovisas svenska folkets åsikt om Sveriges deltagande i Isaf-styrkan i Afghanistan.

Tabell 3 Åsikt om Sveriges deltagande i FN:s militära insats i Afghanistan, 2007, 2009 och 2010 (procent)

Förslag: Avbryta Sveriges deltagande i FN:s militära insats i Afghanistan

År	Bra förslag	Varken eller	Dåligt förslag	Summa procent	Opinionsbalans
2007	32	32	35	99	-3
2009	42	26	32	100	+10
2010	49	22	30	101	+19

Kommentar: Se tabell 1. Ju mer positiv opinionsbalans, desto starkare stöd för att Sverige bör avbryta sitt deltagande i Afghanistan. Bland svarsalternativen ingick också "ingen uppfattning". Dessa svar ingår inte i procentberäkningarna.

Motståndet mot Sveriges militära närvaro i Afghanistan har ökat. Andelen som anser att det är ett bra förslag att Sverige avbryter sitt deltagande uppgår 2010 till

49 procent, mot 42 procent 2009 och 32 procent 2007. Andelen som anser att det är ett dåligt förslag att Sverige avbryter sitt deltagande uppgår 2010 till 30 procent, mot 32 procent 2009 och 35 procent 2007. Andelen som anser att det är varken bra eller dåligt förslag har minskat till 22 procent, mot 26 procent 2009 och 32 procent 2007.

Bland partiernas sympatisörer återfinns det starkaste stödet för ett svenskt militärt tillbakadragande bland Vänsterpartister (68 procent), Socialdemokrater (64 procent) och Miljöpartister (60 procent). Därefter följer Moderater (37 procent) och Centerpartister, Folkpartister och Kristdemokrater (samtliga 30 procent). Opinionsen i Afghanistanfrågan följer således vänster-högerdimensionen. Bland Sverigedemokraterna förespråkar 65 procent av sympatisörerna att Sverige lämnar Afghanistan.

Finns det då något samband mellan åsikt i frågorna om svenskt Nato-medlemskap respektive Sveriges deltagande i den militära insatsen i Afghanistan?

Tabell 4 Åsikt om svenskt Nato-medlemskap respektive om Sveriges militära insats i Afghanistan (2010, procent)

		Avbryt Sveriges deltagande i FN:s militära insats i Afghanistan		
		Bra förslag	Dåligt förslag	Totalt
Sverige bör söka medlem- skap i Nato	Bra förslag	12	19	31
	Dåligt förslag	51	18	69
	Totalt	63	37	100

Kommentar: I beräkningarna har endast de som uttryckt en åsikt tagits med, vilket innebär att de som svarat "varken eller" samt "ingen uppfattning" inte ingår i procentberäkningarna.

Resultaten visar att av dem som uttrycker en åsikt anser mer än hälften – 51 procent – att Sverige bör avbryta sitt militära deltagande i Afghanistan och *inte* söka medlemskap i Nato. Endast 19 procent anser att Sverige bör söka medlemskap i Nato och *inte* avbryta sitt deltagande i Afghanistan. Tolv procent anser att Sverige bör söka medlemskap i Nato men avbryta sitt militära deltagande i Afghanistan, medan 18 procent anser att Sverige inte bör söka medlemskap i Nato men inte heller avbryta sitt militära deltagande i Afghanistan.

Hur kommer då den svenska Nato-opinionen att utveckla sig i framtiden? Hit-

tills har Nato-anhängarna haft svårt att övertyga Nato-motståndarna om och på vilket sätt ett svenskt Nato-medlemskap skulle främja Sveriges säkerhet eller att ett medlemskap skulle ge Sverige så mycket mer inflytande att det vore värt saken. Nato-motståndarna bygger sin argumentation på att den militära alliansfriheten värnar Sveriges oberoende och ger handlingsfrihet i situationer av krig eller kris i omvärlden. Dessutom framförs argumentet att ett medlemskap skulle innebära att Sverige blev en del av Natos kärnvapenparaply.

Opinioner förändras inte av sig själv. Om inte de partier i Alliansen som mest vill ha ett Nato-medlemskap – Folkpartiet och Moderaterna – mobiliserar och söker politisk strid i syfte att påverka och förändra opinionen blir signalen till väljarna i stället att frågan inte är särskilt viktig. Ur det perspektivet är det svårt att se några dramatiska förändringar av den svenska Nato-opinionen under den närmaste framtiden.

Referenser

Bjereld, Ulf (2010) ”Utrikespolitiken och den svenska valrörelsen” Holmberg, Sören & Lennart Weibull (red) *Nordiskt ljus*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.